

INSON KAMOLOTIDA - KUTUBXONA VA MUZEYLARNING O'RNI

Isxakov Mirsoat Mirsultanovich

O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti

"Kutubxonashunoslik" kafedrasida o'qituvchisi

Annotatsiya: Kutubxonalarning asosiy vazifasi aholining barcha ijtimoiy qatlamlari ommaviy tarzda foydalanishi uchun mo'ljallangan turli bilim sohalaridagi ma'lumotlarni saqlash maqsadida yaratilgan.

Nashr etilgan bosma mahsulotlar kitob, gazeta, jurnal va boshqa qog'ozsiz axborot tashuvchilar: audio, foto - video, rasmi-illyustratsiya, ovoz yozuvli disk, audio kasetta kabilarni yig'ish va saqlashdir.

Kutubxonalar singari, muzeylar ham yig'ish va saqlash muassasalaridir, faqat kitoblar o'rniga ularda rasmlar, haykaltaroshlik, arxeologik topilmalar, qadimiy artefaktlar, texnologiya - bir so'z bilan aytganda, insoniyat va umuman sayyoramiz bilan bog'liq barcha narsalar mavjud. Maqolada ushbu ma'naviy-ma'rifiy muassasalarning o'rni va ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar: Kutubxona, muzey, ma'naviy-ma'rifiy, Platonn, audio, foto - video, rasmi-illyustratsiya, ovoz yozuvli disk, audio kasetta. Internet, elektron kutubxona.

Abstract: The main task of libraries is to store information in various fields of knowledge intended for public use by all social strata of the population.

Collection and storage of published printed products, books, newspapers, magazines and other non-paper information carriers: audio, photo - video, picture-illustration, audio disc, audio cassette. Like libraries, museums are also collection and storage institutions, only instead of books, they have paintings, sculptures, archaeological finds, ancient artifacts, technology - in short, everything related to humanity and our planet as a whole. The article describes the role and importance of these spiritual and educational institutions.

Key words: Library, museum, spiritual and educational, Plato, audio, photo-video, picture-illustration, sound disc, audio cassette. Internet, electronic library

Аннотация: Основной задачей библиотек является хранение информации в различных областях знаний, предназначенной для публичного использования всеми социальными слоями населения.

Сбор и хранение изданной печатной продукции, книг, газет, журналов и других небумажных носителей информации: аудио, фото-видео, картинок-иллюстраций, аудиодисков, аудиокассет. Подобно библиотекам, музеи также являются коллекционно-хранительскими учреждениями, только вместо книг в них находятся картины, скульптуры, археологические находки, древние артефакты, технологии – словом, все, что связано с человечеством и нашей

планетой в целом. В статье описывается роль и значение этих духовно-просветительских учреждений.

Ключевые слова: Библиотека, музей, духовно-просветительский, Платон, аудио, фото-видео, картинка-иллюстрация, звуковой диск, аудиокассета. Интернет, электронная библиотека

Tarixiy va madaniy meros hayotimizda muhim o'rin tutadi. To'laqonli, ma'naviyatli jamiyatni barpo etish uchun nafaqat katta ishtiyoq, balki tarix, fan, adabiyot va jamiyatning boshqa ijtimoiy sohalarida ham bilimga ega bo'lish kerak. "O'z o'tmishini unutgan xalqning kelajagi yo'q" - Platonning ushbu so'zlari o'z qimmatini yo'qotmagan.

Bu o'tmishni tushunish, madaniy-ma'rifiy qadriyatlar va ilmiy g'oyalar bizga komil inson bo'lib shakllaishimizga va bizni yot g'oyalaridan saqlashga imkon beradi. Biz bu bilimlarning muhim qismini maktabda va boshqa o'quv muassasalarida o'qib o'rganganmiz, lekin muzey va kutubxonalar bizga yanada chuqurroq bilimga ega bo'lish, rivojlanish va ma'naviy ozuqa olish imkonini beradi.

Kutubxonalarning ahamiyatini tushunish uchun siz ushbu madaniyat muassasalari nima uchun faoliyat yuritayotganligini tushunishingiz kerak.

Kutubxonalarning asosiy vazifasi aholining barcha ijtimoiy qatlamlari ommaviy foydalanishi uchun mo'ljallangan turli bilim sohalaridagi ma'lumotlarni saqlash maqsadida yaratilgan.

Nashr etilgan bosma mahsulotlar kitob, gazeta, jurnal va boshqa qog'ozsiz axborot tashuvchilar: audio, foto - video, rasmi-illyustratsiya, ovoz yozuvli disk, audio kasetta kabilarni yig'ish va saqlashdir.

Shartli ravishda xalq ommasini, turli yoshdagi va kasbdagi foydalanuvchilar ilmiy guruhlarga bo'lish mumkin.

Qadimgi Sharq kutubxonalar vatani hisoblanadi. Ulardan birinchisi miloddan avvalgi 2500-yillarda Bobilda paydo bo'lgan va tarixiy dalillarga ega bo'lgan kutubxonada loy lavhalar to'plangan edi.

Qadimda kitoblarni saqlash va ularni o'qib, o'rga-nishning eng yirik markazi miloddan avvalgi III asrda Misr qiroli Ptolemey I tomonidan asos solingan Iskandariya kutubxonasi bo'lgan. Bugungi kunda eng katta kutubxona Vashingtondagi Kongress kutubxonasi bo'lib, unda 155,3 millionga yaqin kitob va boshqa ma'naviy-ma'rifiy buyumlar mavjud.

Kutubxonalar nima uchun kerak? Kutubxonalar, birinchi navbatda, yangi bilimlarni olish uchun kerak. Hozirgi moliyaviy sabablarga ko'ra ayniqsa kitoblar kun sayin qimmatlashayotganligi sababli, hamma ham kerakli kitoblarni sotib olishga qodir emas.

Bundan tashqari, faqat alohida boblarni o'qish kerak bo'lsa, nashrlarni sotib olish har doim ham tavsiya etilmaydi. Bunday holda kutubxonalar yordamga keladi, u erda siz istalgan kitobni bepul olishingiz va uning mazmuni bilan tanishishingiz mumkin.

Internetning ommaviyligi ortib borishi bilan kutubxona rivojlanishining yangi bosqichi elektron kutubxonalarning paydo bo'lishi bo'ldi. Maxsus saytlarda internet foydalanuvchilari har doim o'zlariga kerakli ma'lumotlarni topishlari, kerak bo'lsa, kitobni kompyuterlariga yuklab olishlari va undan vaqt cheklovisiz foydalanishlari mumkin.

Butun insoniyat tarixida kutubxonadan ko'ra ma'lumotlarni saqlashning ilg'or usuli hali ixtiro qilinmagan, shuning uchun odamlar bilimga muhtoj ekan, bu "ombor" kutubxonalar mavjud bo'ladi.

Agar biz maktab yillarida ham kutubxonalarga tashrif buyurish kerakligini tushunadigan bo'lsak, muzeylarning ahamiyati bizga faqat yosh bilan keladi. Bolalikda san'at asarlari va boshqa muzey kolleksi-yalari biz tomonidan yuzaki qabul qilinadi, lekin biz ulg'aygan sari ularning katta qiymatini yanada chuqur-roq his qila boshlaymiz va ko'rgazmadagi har bir eksponat bilan yaqinroq tanishishga intilamiz.

Muzeylar nima? Kutubxonalar singari, bular ham yig'ish va saqlash muassasalaridir, faqat kitoblar o'rniga ularda rasmlar, haykaltaroshlik, arxeologik topilmalar, qadimiy artefaktlar, texnologiya - bir so'z bilan aytganda, insoniyat va umuman sayyoramiz bilan bog'liq barcha narsalar mavjud.

"Muзей" tushunchasi yunoncha *mouseion* - "muza ibodatxonasi" so'zidan kelib chiqqan. Birinchi muzey miloddan avvalgi 290 yilda Iskandariyada tashkil etilgan va uning yaratuvchisi ham Iskandariya kutubxonasini ochgan o'sha Ptolemey I edi.

Muassasa hududida zoologiya va botanika bog'lari tashkil etilgan, bino ichida astronomik asboblar, haykallar va boshqa tarixiy ashyolar namoyish etilgan. Hozirgi kunda dunyoda o'n minglab muzeylar mavjud va eng ko'p tashrif buyuradiganlari Luvrdir. Har yili u erga 9 milliondan ortiq kishi tashrif buyuradi.

Muzeylarning ahamiyatini shundaki, ular bizga insoniyatning boy madaniy merosi bilan tanishish, uzoq tarixga chuqurroq kirib borish va kelajak hayotimiz uchun bebaho tajriba orttirish imkonini beradi. Muzeylarda to'plangan eksponatlar turli xalqlarning azaliy an'analarini asrab-avaylash, ajdodlarimiz bosib o'tgan yo'lni yangi avlod-larga namoyish etish, ular yo'l qo'ygan xatolardan tegishli xulosa chiqarish imkonini beradi.

Muzey kolleksiyalari har bir zamonaviy odamga tarixiy ma'lumotlarga ega bo'lish imkonini beradi. Muzeylarga va kutubxonalarga nez-tez borib turishni odat qilsak kelajak avlod uchun ibrat bo'ladi.

Xalqimizda bir naql bor : "Qush uyasida ko'rganini qiladi" ya'ni ota-ona bolalari uchun o'rnak bo'lishlari kerak. Ular qanchalik ko'p kitob o'qisa bolalari ham ulardan andoza olishadi. Shu o'rinda men bog'chalarda ham bolajonlar uchun kutubxona tashkil

etishni taklif qilaman. Hozirgi kunda ko'pchilik bolalar bog'chalarga borishmoqda va ko'p vaqtini u yerda o'tkazishadi. To'g'ri ular o'qishni bilmedi, lekin ularni kutubxonaga olib kirib, qiziqarli ertak kitoblari va jonli tarzda sahnalashtirib kitoblarni o'qib bersa, ularning ongida kitobga bo'lgan mehr o'sha davrdan boshlanadi. Hozirgi globallashuv sharoitida kitobning ahamiyatini yanada oshirish hamda insonlar xonadonlaridagi javonlaridan o'rin olishligi bugungi kunning davr talabidir. Chunki, internet, uyali telefon, mobil texnika kabi aloqa vositalari ko'payganiga qaramasdan kitob o'ziga xos jozibasini, kuchini saqlab qolmoqda va bundan keyin ham shunday bo'laveradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirziyoyev.Sh.M. Yangi o'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2022-440 bet.
2. Badiiy adabiyotlarni targ'ib qilishning ommaviy usullari. Metodik qo'llanma. T., 1989.
3. Yo'ldoshev. E. Kutubxonada bolalar o'qishiga rahbarlik qilish: O'rta maxsus o'quv yurtlari kutubxonachilik bo'limi talabalari uchun o'quv qo'llanma. T.: O'zbekiston, 2002-200 b.
4. Abdulla Avloniy. Turkiy guliston yoxud axloq Toshkent: Yoshlar nashriyot uyi, 2019-96 b. 11-bet
5. "O'zbekiston adabiyoti va san'ati" 6 yanvar 2022 yil.-3 bet
6. "XXI asr bolalar kitobxonligi" konferensiya materiallari. Toshkent.-2023yil
7. Asqad Muxtor. Tanlangan asarlar.-Toshkent, 1994 yil -132 bet
8. "O'zbekiston adabiyoti va san'ati" 6 yanvar 2022 yil.-3 ,bet
9. <https://kh-davron.uz>
10. <https://uz.wikipedia>
11. [https:// DataReportal](https://DataReportal)